

dr Elżbieta Pawlikowska-Asendrych
Instytut Filologii Obcych
Wydział Filologiczno-Historyczny
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie
ul. Waszyngtona 4/8
42-200 Częstochowa
e-mail: e.pawlikowska-asendrych@ajd.czyst.pl

Częstochowa, dn. 10.12.2018 r.

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko

Elżbieta Pawlikowska-Asendrych

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

21.03.2002 r.: doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa – stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie dysertacji pt.: *Untersuchungen zum Modell eines didaktisch orientierten Verbvalenzwörterbuches Polnisch – Deutsch*, napisanej pod kierunkiem dra hab. Antoniego Dębskiego, prof. UJ. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr hab. Jan Iluk oraz prof. dr hab. Zofia Bilut-Homplewicz.

22.06.1992 r.: magister filologii germańskiej ze specjalnością nauczycielską – tytuł nadany przez Uniwersytet Łódzki na podstawie pracy dyplomowej pt.: *Deutsche Entlehnungen im Polnischen mit ihren deutschen Pendants*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Romana Sadzińskiego.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 07.2002 r. – 30.09.2018 r.: adiunkt w Instytucie Filologii Obcych w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie;

Od 1.10.2018 r. – obecnie: asystent w Instytucie Filologii Obcych w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie;

Od 5.11.1992 r. – 07.2002r.: asystent w Instytucie Filologii Obcych Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (na początku istnienia jako: Zakład Filologii Germańskiej WSP w Częstochowie);

Od 15.02.1993 r. – 30.09.2006 r.: nauczyciel języka niemieckiego w Centrum Języków Europejskich, Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Częstochowie.

Od 1.10.2014 r. – 30.09.2015 r. w ramach umowy zlecenia: Uniwersytet Śląski w Katowicach.

Od 18.11.2005 r. – 30.09.2016 r. w ramach umowy zlecenia: Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Monografia pt.: *Das Konzept der deutschen FREIHEIT im kognitiven Untersuchungsparadigma. Eine linguistische Diskursanalyse*

b) Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzent wydawniczy:

Elżbieta Pawlikowska-Asendrych: *Das Konzept der deutschen FREIHEIT im kognitiven Untersuchungsparadigma. Eine linguistische Diskursanalyse*. Berlin 2018, Peter Lang Verlag, 241 stron, ISBN: 978-3-631-77056-6.

Recenzent wydawniczy: dr hab. Joanna Szczęk, Uniwersytet Wrocławski.

Mój wkład w powstanie monografii polegał na zaplanowaniu zakresu badań, zebraniu i zapoznaniu się z literaturą naukową z zakresu lingwistyki tekstu, lingwistyki dyskursu oraz językoznawstwa kognitywnego, zebraniu materiałów analitycznych, w skład których wchodzi zarówno źródła leksykograficzne, prasowe jak i prawnicze, a następnie na ich szczegółowej analizie kognitywnej, zebraniu wniosków oraz zredagowaniu całej monografii. Mój udział procentowy wynosi 100%.

- c) Omówienie celu naukowego w.w. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

ZAŁOŻENIA I CEL PRACY

W badaniach prowadzonych przeze mnie na przestrzeni minionych lat, uwieńczonych monografią pt. *Das Konzept der deutschen FREIHEIT im kognitiven Untersuchungsparadigma. Eine linguistische Diskursanalyse* podejmuję badania semantyczne nad niemieckim polisemicznym pojęciem FREIHEIT (pol. WOLNOŚĆ), które poddaje analizie na płaszczyźnie dyskursu w oparciu o założenia gramatyki kognitywnej R. Langackera, J. Taylora oraz G. Lakoffa i M. Johnsona. W pracy podejmuję próbę analizy dyskursu jako alternatywy dla rozwijającej się w lingwistyce stosunkowo młodej dyscypliny – lingwistyki dyskursu.

W prezentowanej monografii wychodzę z założenia, że jednym z podstawowych pytań, jakie stawia dzisiejsza lingwistyka dyskursu jest kwestia językowego konstytuowania się wiedzy w dyskursie. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że wiedza społeczna jest różna i abstrakcyjna – podlega różnym procesom wywoławczym, rozwiązanie tego problemu nie jest proste i mimo podejmowanych prób badawczych pozostaje nadal otwarte. W moich rozważaniach podzielam pogląd D. Busse, że wiedza jest wynikiem racjonalnych procesów poznawczych i wywoływana jest na podstawie słów (Busse 2008: 70), które dana grupa społeczna zna i rozumie. Można ją zatem przywoływać za pomocą języka, który w myśl lingwistyki kognitywnej jest ludzkim instrumentem poznawczym. Na tej podstawie opieram się na założeniu, że nie ma języka bez wiedzy i odwrotnie – nie ma wiedzy bez języka (por. Ziem 2009: 171).

Jednocześnie reprezentuję pogląd, iż ogromny potencjał badawczy lingwistyki dyskursu kryje się w obszarze badań kognitywnych, gdyż sam dyskurs, jak wstępnie wynika z powyższych założeń, jest zjawiskiem kognitywnym. Zakładam tu mianowicie, że dyskurs to koherentne semantyczne ciągi w formie wyrażeń językowych, wynikające z logiki ludzkiego myślenia. Takie założenie opieram na stwierdzeniu M. Foucaulta, według którego dyskurs to spłot wypowiedzi na określony temat, eksplikowanych w danym społeczeństwie w określonym czasie (por. Foucault 1981: 69). Foucault określa dyskurs jako płaszczyznę umiejscowioną pomiędzy myśleniem a mówieniem, na której, jak wyjaśnia to D. Busse¹,

¹ Niemieccy lingwiści kierują się w dużej mierze założeniami teorii dyskursu Michel'a Foucaulta zarówno w kwestiach teoretycznych jak i analitycznych, np.: epistemologia, por. Busse 2008, Ziem 2008; analiza wzorców argumentacyjnych, por. Konerding 2008, Wengeler 2003, 2007, 2011, 2015; symbolika społeczna, por. Hess-

zachodzi działanie mechanizmów dyskursywnych jako mechanizmów wymuszających produkcję zdarzeń dyskursywnych, strukturyzujących procesy poznawcze oraz porządkujących wiedzę² (por. Busse 2003: 15). W tym kontekście dyskurs występuje w ścisłym związku z wiedzą, gdyż każda dyskursywna praktyka determinowana jest przez tę wiedzę. Dyskurs objawia się zatem w języku, co wyraźnie stwierdza R. Langacker, definiując go jako „język w użyciu” i który według niego „składa się z ułożonych w ciągi zdarzeń użycia językowego, tj. przypadków używania języka w całej ich złożoności i specyficzności” (Langacker 2009: 609). Według Langackera dyskurs nie ma z góry ustalonych rozmiarów oraz ma charakter dwubiegunowy, tzn. składa się zarówno z konceptualizacji jak też ze środków ekspresji.

W najnowszych badaniach kognitywnych sam język natomiast traktowany jest jako zdolność kognitywna o wymiarze społeczno-konwencjonalnym (por. Wildgen 2008: 10). Pojawia się tu zatem zjawisko konceptualizacji zbiorowej, opartej na wiedzy zbiorowej, która konstytuuje się w języku i zarazem w dyskursie. W ten sposób znajduję wspólny mianownik dla podejść lingwistyki dyskursu i lingwistyki kognitywnej – na tej podstawie przedstawiam propozycję uchwycenia i opisu wiedzy zbiorowej na bazie lingwistycznej w formie **konceptu** jako mentalnych reprezentacji określonych zjawisk pozajęzykowej rzeczywistości mających odzwierciedlenie w użyciu językowym.

Wobec powyższego formułuję założenie, że w badaniach nad dyskursem definiowanym dalej jako z jednej strony konceptualizacja kolektywna, z drugiej zaś jako zbiór konwencjonalnych środków językowych nie można pominąć analizy językowej w ramach konceptów. Dotychczas prowadzone badania nad dyskursem koncentrują się na wielu innych wyizolowanych aspektach dyskursu zarówno na płaszczyźnie intra- jak też intertekstualnej, co pokazuje m. in. model lingwistycznej wielopłaszczyznowej analizy dyskursu opracowany według I. Warnke i J. Spitzmüllera (2008: 44). Do tej pory jednak nie podjęto próby kompleksowej analizy dyskursu w ramach konceptu w paradygmacie badań kognitywnych³, jaką podjęłam w mojej monografii. Uważam bowiem, że analiza dyskursu to opis dyskursywnych, tj. transtekstualnych struktur na różnych płaszczyznach językowych z uwzględnieniem ich logicznych i semantycznych relacji w sensie koherentnego ciągu dyskursu.

Luttich 2004, Blommaert 2005; ideologie i mentalności, por. Hermanns 1995, Spitzmüller 2005; aktor w dyskursie, por. Albert 2008, Angermüller 2008).

² Tłumaczenie własne.

³ W lingwistyce dyskursu mówi się wprawdzie o konstytuowaniu się wiedzy w dyskursie (Busse 2008: 57 – 87; Ziem 2008: 89 - 116, 2013:) oraz o kognitywnym aparacie badawczym (Ziem 2017: 217 – 240), ale zainicjowane badania opierają się głównie na ramach semantycznych Ch. Fillmora.

W oparciu o wyżej przedstawione tezy podjęłam badania kognitywne nad niemieckim konceptem FREIHEIT (pol. WOLNOŚĆ), których celem jest opis wartości semantycznej abstrakcyjnego niemieckiego pojęcia WOLNOŚCI (jako koherentnych ciągów semantycznych), rozwijającego się na przestrzeni wieków w różnych obszarach życia, co odzwierciedla sposób myślenia i kształtowania się świadomości społeczeństwa niemieckiego w kategorii WOLNOŚCI. Spójność semantyczną omawianego pojęcia przedstawiłam na schematach, podsumowujących poszczególne etapy analizy.

CHARAKTERYSTYKA KORPUSU

W pracy podzielam zdanie I. Warnke i J. Spitzmüllera, że zainicjowane badania w ramach lingwistyki dyskursu to rozszerzenie badań z zakresu lingwistyki tekstu oraz socjolingwistyki (Warnke/ Spitzmüller 2008: 3 – 54). Dlatego też badania przeprowadziłam na podstawie tekstów oraz ich elementach, takich jak zapisy słownikowe, teksty dziennikarskie, prawnicze oraz filozoficzne, które traktuję jako części dyskursu. W nich zawarta jest bowiem zbiorowa wiedza o świecie (tu: związana ze znaczeniem pojęcia FREIHEIT), która zakodowana jest na różnych płaszczyznach języka (morfologicznej, składniowej, semantycznej i pragmatycznej). Wykorzystałam tu niemieckie słowniki uniwersalne oraz etymologiczne. Te ostatnie posłużyły mi do przeprowadzenia analizy diachronicznej leksemu *frei* (pol. *wolny*) oraz jego nominalnej pochodnej *Freiheit* (pol. *wolność*), mającej na celu określenie prototypu pojęcia FREIHEIT oraz zestawienie wczesnych wariantów znaczeniowych w czasie od 9. do 19. wieku. Słowniki uniwersalne natomiast, które należy podzielić na słowniki wydane w byłej Niemieckiej Republice Demokratycznej oraz w byłej i obecnej po zjednoczeniu Niemiec Republice Federalnej Niemiec, były podstawą do synchronicznego opisu polisemii pojęcia FREIHEIT w latach od 1966 – 2015. Korpus tekstów prawniczych obejmuje następnie wybrane zapisy w Konstytucji NRD oraz Konstytucji RFN, które zostały uzupełnione o teksty filozoficzne, takie jak *Wolność i wartość. Z Podstawowych zagadnień etyki Jana Dunska Szkota* (Gałkowski 1993) oraz *Nietzsche und die Lebenskunst: Ein philosophisch-psychologisches Kompendium* (Godde/Loukidelis/Zifras 2016). Teksty dyskursu dziennikarskiego pochodzą z kolei z gazet niemieckich, takich jak *Berliner Morgenpost*, *Berliner Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Neues Deutschland*, *der Spiegel*, *Tagesspiegel*, *die Welt*, *Welt am Sonntag* i *die Zeit* z lat 1989 – 2010. Kryterium wyboru tekstów były historyczne wydarzenia i ich konteksty związane z upadkiem Muru Berlińskiego 09.11.1989, będące zarazem pierwszymi oznakami niemieckiej wolności przejawiającej się

jako swoboda podróżowania (niem. REISEFREIHEIT). Należy tu nadmienić, że nie jest to wyczerpująca baza materiałowa pod względem ilościowym, gdyż, jak mówi Langacker, dyskurs jest nieskończony, uważam jednak, że została wykorzystana względnie optymalnie pod względem jakościowym, ponieważ pozwala na uchwycenia pojęcia REISEFREIHEIT z różnych perspektyw i w różnych jego kontekstach. Wybór samego konceptu uzasadniam tym, że jest to pojęcie niezwykle ciekawe, bo polisemiczne, schematyczne i ponadczasowe oraz stanowi podstawowy warunek dla rozwoju mentalnego, politycznego i ekonomicznego społeczeństw. Jego analiza jest, w mojej ocenie, przyczynkiem do badań nad wzorcami myślowymi i mentalnościami społeczeństw.

METODOLOGIA BADAWCZA

Punktem wyjścia w przeprowadzonych badaniach jest diachroniczna analiza znaczenia pojęcia FREIHEIT w czasach wczesnych społeczności germańskich, od jego źródeł w języku praindoeuropejskim, **prāi-*, **prī-* poprzez znaczenia w językach staro-, średnio- i wczesno-nowo-wysoko-niemieckim po znaczenia w języku nowo-wysoko-niemieckim w 19. wieku. Analiza skierowana została na niemieckie wyrazy *frei* (pol. *wolny*) i *Freiheit* (pol. *wolność*) i pozwoliła na ustalenie jego historycznego prototypu: ‚freier Sinn‘ (pol. *wolny umysł*), ‚verliehenes Vorrecht‘ (pol. *przekazany przywilej*) i ‚collum liberum, unabhängig, nicht gebunden‘ (pol. *wolna szyja, niezależny/niepodległy, niezwiązany*), co z kolei poprowadziło badania w kierunku następnych wariantów znaczeniowych wyłaniających się na podstawie skojarzeń oraz nowych kontekstów. W dalszej części analizy, która jest analizą synchroniczną i która została przeprowadzona w ramach domen według założeń Ronalda Langackera, został przeprowadzony opis tworzenia się sieci polisemicznych w czasie od 20. wieku aż do chwili obecnej z uwzględnieniem ich pochodzenia z dwóch państw niemieckich: NRD i RFN. Obok opisu semantycznej wartości pojęcia FREIHEIT, z uwzględnieniem wpływu komunistycznej propagandy w byłej NRD, przeprowadzony zostaje tu również podział materiału badawczego na znaczenia centralne i ich semantyczne rozszerzenia, a w tym również reprezentacje metaforyczne. Na podstawie tych analiz został określony współczesny prototyp pojęcia FREIHEIT, jak ‚unabhängig, nicht festgenommen, nicht gefangen, nicht gebunden, verliehenes (Vor)recht, freier Geist‘ (pol. *niezależny/niepodległy* (NRD, RFN), *niearesztowany* (NRD), *niewięziony* (RFN), *niezwiązany* (NRD, RFN), *przekazane/ę prawo/przywilej* (NRD, RFN), *wolny umysł* (NRD, RFN)), który posłużył do stworzenia sieci polisemicznych osobno dla obu wspomnianych krajów niemieckich.

Rally

Na podstawie wyłonionych wariantów znaczeniowych jak ‚Recht, ewas zu tun‘ (pol. *prawo do działania*) i ‚Möglichkeit, sich frei zu bewegen‘ (pol. *możliwość swobodnego i nieograniczonego poruszania się*) zostały podjęte następne etapy badawcze, mające na celu określenie polisemii pojęcia FREIHEIT na podstawie tekstów prawniczych, filozoficznych i dziennikarskich. Na podstawie tekstów dziennikarskich zaczerpniętych z niemieckich gazet, została przeprowadzona dalsza analiza skierowana na skonkretyzowanie pojęcia FREIHEIT w kontekście upadku Muru Berlińskiego. Jako konkretyzacje zostały wyłonione reprezentacje semantyczne w formie wyrażen: *große Freiheit*, *neue Freiheit*, *neue Reisefreiheit* oraz *Reisefreiheit*. Szczególna uwaga została poświęcona pojęciu REIFREIHEIT, które następnie zostało poddane analizie onomazjologicznej. Jej celem było opisanie jego metaforycznych oraz metonimicznych reprezentacji, do opisu których został wykorzystany następujący aparat badawczy: ramy semantyczne dla pojęcia REISEN, określone na ich podstawie domeny poznawcze dające dostęp do treści pojęciowej REISEFREIHEIT oraz analiza w ramach tych domen z uwzględnieniem kontekstów politycznych i społecznych, jak też perspektyw, obejmujących profile występujące w formie struktur predykatowo-argumentowych, odnoszących się do ruchu. Wyłonione domeny to PRZESTRZEŃ, DYNAMIKA, PRAWO, POSIADANIE PASZPORTU/WIZY, CEL oraz CZAS. Ten etap analizy został oparty na założeniach gramatyki walencyjnej, a konkretnie walencji semantycznej⁴. W domenie PRZESTRZENI I DYNAMIKI przeanalizowane zostało pole semantyczne czasowników ruchu z podmiotem w funkcji sprawcy czynności: AG, ϕ [LOC, -STAT] lub instrumentu: INSTR, ϕ [LOC, -STAT]. Omawiane pole semantyczne obejmuje czasowniki, które wraz ze swoimi argumentami: Z₁ jako [LOC SOURCE], Z₂ jako [LOC PATH], Z₃ jako [LOC DEST], Z₃.. jako [LOC DIR] oraz Z₄ jako [LOC] i ze sprawcą czynności [AGENS] wzgl. instrumentem [INSRTUMENT] stanowią metonimiczny obraz wartości semantycznej pojęcia REISEFREIHEIT. Ten obraz uzupełniony został o formy językowe pojawiające się w pozostałych w.w. domenach, gdzie zarówno wokół czasowników ruchu jak też czasowników wyrazu językowego, czy też czasowników ogólnej egzystencji szczególną rolę odgrywają nie same argumenty przewidziane w planie danego czasownika, lecz elementy, które pojawiają się w konstrukcjach składniowych z pragmatyczno-komunikatywnych przyczyn (circumstanty) stanowiąc relewantny wkład w konstrukcję semantycznego obrazu pojęcia REISEFREIHEIT.

⁴ Patrz: Welke 2010; Schröder 1993.

Badania prowadzą do konkluzji, iż badane w ramach szeroko pojętego konceptu FREIHEIT pojęcie REISEFREIHEIT werbalizowanego metonimicznie za pomocą konstrukcji predykatowo-argumentowych (stanowiących *pars pro toto*) pojawia się w relacji do hiperonimu FREIHEIT jako metafora, przez co otrzymuje ono status metaftonimii jako interakcji metonimii i metafory. Całość przeprowadzonych analiz składa się na obraz konceptu FREIHEIT (jednakowoż nieskończony, tak jak nieskończony jest dyskurs) i stanowi próbę wypracowania kognitywnego paradygmatu badań nad dyskursem.

STRUKTURA KSIĄŻKI

Książka składa się z dwóch części: części teoretycznej i części analitycznej. Rozdział pierwszy stanowi wstęp do lektury, w rozdziałach: drugim, trzecim i czwartym zawarta została baza teoretyczna do podjętych w rozdziałach piątym i szóstym badań nad pojęciem FREIHEIT. Rozdział drugi dotyczy założeń i kierunków badań w lingwistyce tekstu jako podłoża teoretycznego dla lingwistyki dyskursu. Zawarte w tym rozdziale rozważania opierają się na wyżej prezentowanym założeniu, że lingwistyka dyskursu to rozszerzenie badań z zakresu lingwistyki tekstu i socjolingwistyki (por. Warnke/Spitzmüller 2008: 3-54). Na wstępie rozdziału przedstawione zostało zatem ogólne znaczenie pojęcia tekstu, jak też sposoby jego definiowania w literaturze przedmiotu. Podkreślona została rola tekstu, jakim jest tutaj tekst pisany, jako bazy analitycznej zarówno dla lingwistyki tekstu jak i lingwistyki dyskursu. W dalszej części tego rozdziału przeanalizowane zostały poszczególne etapy rozwoju lingwistyki tekstu: podejścia strukturalne, semantyczne, pragmatyczne i kognitywne po to, aby móc ustalić, które obszary lingwistyki tekstu i w jakim zasięgu wpływają na procesy analityczne w zakresie lingwistyki dyskursu. W wyniku analizy zostały przybliżone takie zagadnienia jak: intertekstualność, usieciwienie dyskursu, koherencja dyskursu, analiza pragmatyczna (skierowana na propozycje i akty mowy) oraz obszar o największym potencjale badawczym, mianowicie spójność (koherencja) dyskursu uwarunkowana procesami kognitywnymi, co bezsprzecznie jest wynikiem kognitywnych badań nad tekstem traktowanym jako wiedzę zakodowaną w tekście prowadzonych w ramach lingwistyki tekstu⁵. Rozdział trzeci monografii stanowi dalszą część rozważań teoretycznych, skierowaną na przedłożenie najważniejszych koncepcji dyskursu oraz związanych z tym podejść badawczych. Zostały tu uwzględnione m.in. koncepcja M. Foucaulta (1969), D. Busse i W.

⁵ Wyniki analizy przedstawione zostały w tabeli I. Textlinguistik als Baustein für die Diskurslinguistik (pol. *Lingwistyka tekstu jako podstawa dla lingwistyki dyskursu*).

Teuberta (1994), D. Busse (2000, 2008), J. Spitzmüllera i I. Warnke (2011), A. Ziema (2013) oraz analityczne rozwiązania skierowane na wielopłaszczyznową analizę dyskursu (Warnke/ Spitzmüller 2008), analizę semantycznej struktury dyskursu (p. Spitzmüller/ Warnke 2011) oraz analizę kognitywną o epistemologicznym podłożu z uwzględnieniem ram semantycznych (p. Busse 2008, 2013; Ziem 2008, 2013), mentalnych przestrzeni, schematów obrazowych oraz konceptualnej metafory (por. Kövecses 2002, Ziem 2009). Powyższy opis uzupełniony został o przedstawienie założeń Krytycznej Analizy Dyskursu, idącej w kierunku językowych analiz ideologii społecznych i relacji wobec władzy oraz o uwypuklenie różnic między analizą dyskursu a analizą korpusową⁶. Rozdział podsumowuje stwierdzenie, że analiza dyskursu to analiza wszystkich jednostek dyskursu, jak: tekstów, zdań, wyrazów i morfemów stojących wobec siebie w określonych ramach dyskursywnych oraz że dyskurs to zjawisko mentalne, które może zaistnieć tylko dzięki mentalnemu leksykonowi użytkownika języka. Jest on zatem zjawiskiem o wymiarze kognitywnym, w ramach którego kształtują się znaczenia językowe i to one stanowią główny przedmiot semantycznej, a co za tym idzie kognitywnej analizy dyskursu.

Wobec powyższego uznałam za słuszne i konieczne przedstawienie w kolejnym rozdziale, czyli rozdziale czwartym, założeń gramatyki kognitywnej, które następnie wykorzystałam jako podstawę w podjętych przeze mnie badaniach. Punktem wyjścia jest objaśnienie relacji między *Językoznawstwem Kognitywnym* a *Gramatyką Kognitywną*. Według Taylora termin *Językoznawstwo kognitywne* używany jest w odniesieniu do szerokiego nurtu w językoznawstwie, który obejmuje wiele różnych podejść, metodologii i tendencji, łączących wspólne założenia (por. Taylor 2002, w polskim tłumaczeniu 2007: 4). Takim założeniem jest przekonanie, że język jest integralną częścią ludzkiego poznania, a tym samym umysłu. Badania nad językiem prowadzone są zatem w kontekście wiedzy o zdolnościach poznawczych człowieka i zmierzają do wyjaśnienia, jak funkcjonuje język jako zdolność kognitywna człowieka. *Gramatyka kognitywna* natomiast to nazwa konkretnej teorii języka, która odnosi się głównie do modelu gramatyki kognitywnej R. Langackera (p. Langacker, *Cognitive Grammar* 1987, 1991).

W dalszej części rozdziału podjęty został temat konceptualizacji i konceptu według założeń R. Langackera (por. Langacker 1987, 1991, 2008) i J. Taylora (por. Taylor 2002). Punktem wyjścia w rozważaniach jest teoria R. Langackera, według której przedmiotem opisu

⁶ Różnice przedstawione zostały w tabeli 3. Gegenüberstellung von Diskursanalyse und Korpuslinguistik nach Leech (2000: 678-680), (pol. *Zestawienie założeń analizy dyskursu i lingwistyki korpusowej według Leech (2000: 678-680)*).

lingwistycznego nie jest język sam w sobie, tj. konstrukcje morfologiczne i składniowe jako takie, lecz sposób, w jaki człowiek postrzega świat, inaczej mówiąc konceptualizuje i werbalizuje swoje myśli. Językowi przypisuje się przy tym funkcję symboliczną, tzn. leksykon, morfologia i składnia eksplikowane są wyłącznie jako struktury symboliczne. Według Langackera język to zbiór leksemów i konstrukcji o określonym znaczeniu, które to „znaczenia kryją się w umysłach użytkowników języka, którzy produkują i rozumieją kolejne wyrażenia” (Langacker 2009: 48). Język jako symbol i nośnik znaczenia jest zarazem kluczem do treści pojęciowej słów, konstrukcji i całych konceptów, a dostęp do niej umożliwiają domeny poznawcze. Langacker definiuje domenę jako wszelkiego rodzaju treści pojęciowe lub sfery doświadczenia, a zbiór domen nazywa matrycą. W ramach tych domen następuje rekonstrukcja konceptualizowanych struktur językowych z różnych perspektyw i w różnych kontekstach, przy czym w obrębie matrycy domen niektóre domeny są bardziej centralne, inne natomiast mają charakter peryferyjny (ibid.: 76–77). Podobnie, bo w oparciu o teorię Langackera, definiuje domenę J. Taylor, według którego domena to „zakres wiedzy, w której osadzona jest powstająca konceptualizacja” (Taylor 2007: 232). Taylor dokonuje tu ponadto rozróżnienia pomiędzy domeną a bazą. Baza to „te treści pojęciowe, które nieodłącznie wiążą się z danym wyrażeniem i są przez niego obligatoryjnie przywoływane” (ibid.: 232), podczas gdy domena to bardziej ogólny zakres wiedzy.

W rozważaniach na temat konceptualizacji podkreślona została również bardzo ważna kwestia ludzkiej zdolności do kategoryzowania. Człowiek jest w stanie bowiem tworzyć niezliczoną ilość kategorii, uwzględniając w nich swoje doświadczenia. Dotyczą one zarówno elementów pozajęzykowej rzeczywistości jak też naszych wewnętrznych, psychicznych doświadczeń określanych za pomocą takich pojęć jak np. NADZIEJA, STRACH, RADOŚĆ, czy też wybrana przeze mnie do badań WOLNOŚĆ. Zdolność kategoryzacji stanowi podstawową aktywność kognitywną człowieka (por. Crof/Cruse 2004) oraz, według Taylora, leży u podstaw naszego pozajęzykowego poznania i ma fundamentalne znaczenie dla języka, gdyż wyrażana jest w słowach, które można uważać za nazwy kategorii (ibid.: 11). Powyższe założenia, jak też teza, że produktem konceptualizacji i kategoryzacji są koncepty, zostały przyjęte jako kluczowe w przeprowadzonych przeze mnie badaniach.

W podrozdziale 4.3.2 zostały przedstawione założenia konceptualizacji metaforycznej i metonimicznej według G. Lakoffa i M. Johnsona (por. Lakoff/Johnson 2011), które wykorzystałam jako punkt wyjścia w badaniach odnośnie opisu rozszerzeń metaforycznych i metonimicznych pojęcia FREIHEIT. Lakoff i Johnson określają metaforę jako sposób rozumowania, a dokładniej jako podstawowy instrument poznawczy, służący pojęciowemu

pojmowaniu i nazywaniu nieznanym wcześniej obszarów doświadczenia. Jest to inaczej mówiąc koncept metaforyczny lub metafora konceptualna (pojęciowa). Lakoff i Johnson definiują ją jako wynik procesu rzutowania pojęciowej domeny Y na domenę X, z których domena X jest domeną docelową, a domena Y domeną źródłową metaforycznego rzutowania. W ten sposób domena X rozumiana jest jako Y, np. *Czas to pieniądz* (ang. *Time is money*), gdzie *czas* (Y) rozumiany jest w kategorii pieniądza (X) jako artykuł wartościowy i o ograniczonej ilości. Obok metafory równie istotnym zjawiskiem kognitywnym jest metonimia, która w moich badaniach na podstawie tekstów dziennikarskich odgrywa niezwykle ważną rolę, stąd poświęcam jej uwagę także w części teoretycznej. W odróżnieniu od metafory w metonimii nie mamy do czynienia z relacjami podobieństwa i analogii między poszczególnymi domenami, czy konceptami. Jej istota polega natomiast na relacji część za całość (*pars pro toto*), np.: *Jest wiele tęgich głów na uniwersytecie* (tęga głowa za inteligentnego człowieka), co nazywamy synekdochą, lub (tu: za Skirl/Schwarz-Friesel) na relacji odwrotnej, tj. całość za część (*totum pro parte*), np.: *Niemcy zostały w 2003 roku mistrzem świata w piłce nożnej* (Niemcy jako całe państwo za narodową drużynę piłkarską kobiet).

Problematyka konceptualizacji i konceptu w przedstawionych powyżej modelach kognitywnych uzupełniona została o ich ujęcie w teorii, jaką jest *Gramatyka Konstrukcji* (podrozdział 4.3.3). Zainicjowana przez Ch. Fillmora i P. Kay'a, potem poszerzona o krąg takich naukowców jak m. in. W. Croft, G. Fauconnier, G. Lakoff, R. Langacker, L. Talmy, A. Goldberg, A. Ziem i A. Lasch jest teorią skupioną na reprezentacji, przyswajaniu i przemianie wiedzy językowej, mającej odzwierciedlenie w konstrukcjach językowych. Problem konceptualizacji i jej metodologia badawcza zostały również przedstawione w badaniach językoznawców polskich w podrozdziale 4.3.4 (Bartmiński, F. Grucza). W kolejnym podrozdziale 4.3.5 wyjaśniony został istotny dla podjętych analiz problem konceptualizacji zbiorowej, która, w mojej opinii, może zaistnieć jedynie w praktyce dyskursywnej.

Przedstawione zagadnienia w części teoretycznej pracy stanowią następnie bazę założeniową do przeprowadzonych w części analitycznej badań kognitywnych nad pojęciem FREIHEIT. Na tą część składają się dwa obszerne rozdziały: rozdział 5. i 6., które omówione zostały w punkcie pt. METODOLOGIA BADAWCZA.

WNIOSKI ORAZ WYKORZYSTANIE WYNIKÓW

Analiza może stać się relewantną bazą metodologiczną dla dalszych badań nad dyskursem skierowanych na pojęcia abstrakcyjne, gdyż takie badania stanowią jeszcze wyraźną lukę w tym zakresie. Samo pojęcie WOLNOŚCI funkcjonujące po upadku systemu komunistycznego w roku 1989 należałoby jeszcze poddać analizie semantycznej na podstawie różnego rodzaju tekstów zarówno na gruncie języka niemieckiego jak też języka polskiego w celu porównania obrazowania rzeczywistości niemieckiej i polskiej. Sugeruję również badania w pozostałych państwach byłego bloku wschodniego, oczywiście jeśli badacze z innych krajów wyrażiliby zainteresowanie. Badania takie pomagają w analizie postaw, sposobu myślenia i mentalności społeczeństw, a także ich kultur, co mogłoby być wykorzystane również w badaniach socjologicznych i psychologicznych.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowo – badawcze

Głównym punktem moich zainteresowań w obszarze językoznawczym zawsze były aspekty semantyczne i pragmatyczne języka. Widoczne jest to już w mojej pracy magisterskiej, która dotyczy zapożyczeń niemieckich w języku polskim, gdzie jednym z istotnych punktów opisu zapożyczeń było ich znaczenie. Na aspektach semantycznych, ale i także pragmatycznych skupiłam się również w mojej pracy doktorskiej, która dotyczy badań nad modelem słownika walencyjnego czasowników niemieckich i polskich przeznaczonego do celów dydaktycznych. Moje zainteresowania wymienionymi obszarami językoznawczymi ewaluowały w trakcie mojej pracy naukowej poszerzając się o coraz to nowe zagadnienia językowe w tym zakresie. Ostatecznie skupiają się one wokół trzech pól badawczych, jak: walencja czasownika, semantyka i pragmatyka oraz gramatyka kognitywna, które łączą wspólne cechy, jakimi są tekst i dyskurs i którym daję wyraz w 29 pracach naukowych.

5.1 Walencja czasownika

Moje początkowe badania skupiają się głównie na roli walencji, w szczególności walencji semantycznej, w nauczaniu i uczeniu się języka niemieckiego wśród Polaków. Stąd też łączę problematykę walencji z problematyką glottodydaktyczną oraz leksykograficzną, zainicjowaną w pracy doktorskiej i kontynuowaną jeszcze przez kilka lat. Rozważania na ten temat oraz wyniki badań zostały przedstawione kolejno w monografii powstałej na podstawie

pracy doktorskiej (2B1) oraz artykułach naukowych przedstawionych w załączniku nr. 4 (2C9, 2C10, 2C11, 2C12, 2C13, 2C14, 2C15, 2C16). W badaniach poruszam kwestię opisu walencyjnego czasowników niemieckich i polskich, spełniającego funkcję pomocy dydaktycznej z zakresu gramatyki. Podstawowym założeniem jest teza, że gramatyka walencyjna spełnia niezmiernie ważną rolę w nauczaniu i uczeniu się języka obcego, a w szczególności języka niemieckiego ze względu na zdolność czasowników niemieckich do tworzenia struktur zdaniowych wynikających z jasnych reguł gramatyki walencyjnej. Proponowany model ma być zatem kluczem do nabycia umiejętności tworzenia poprawnych gramatycznie i semantycznie zdań niemieckich przez polskich uczniów. Uwzględnia on obok uzupełnień wymaganych, czyli aktantów obligatoryjnych i fakultatywnych również cirkumstanty (za Tesnière'em 1959, *circumstances*), które, jak udowadniam, nie są członami swobodnymi, stosowanymi dowolnie w każdym zdaniu. Dlatego też ich wprowadzenie do opisu jest niezbędne, i to nie tylko z uwagi na wykazaną łączliwość semantyczną z czasownikiem, ale również z uwagi na fakt, że podane w opisie cirkumstanty często występują z przyimkami, których uczący się nie są w stanie odnaleźć w słownikach uniwersalnych. Zaproponowany model jest modelem kombinatorycznym czasownika, opracowanym głównie w oparciu o opis znaczenia czasowników. Należy tu jednak podkreślić, że głównym celem tak zaplanowanego opisu walencyjnego nie jest opis znaczenia czasownika samego w sobie, lecz objaśnienie znaczenia czasownika wraz z jego otoczeniem i poprzez jego otoczenie. Na relewancję aktantów oraz cirkumstantów zwracam uwagę w publikacjach (2C9), (2C10), (2C12) oraz (2C16). Znaczenie polisemii oraz aspekty stylistyczne w leksykograficznym opisie walencyjnym podkreślam w pracach (2C11) oraz (2C15), natomiast aspekt tłumaczeniowy w oparciu o teksty wyeksponowałam w publikacji (2C14). Poruszyłam również problem pominięcia aktantów w użyciu językowym posługując się przykładem języka reklamy w publikacji (2C13). Tym samym podjęłam badania w kierunku pragmatyki i semantyki na podstawie tekstów.

5.2 Semantyka i pragmatyka

Kolejne obszary w moim rozwoju naukowym stanowią semantyka i pragmatyka. W badaniach koncentruję się na zagadnieniach związanych ze znaczeniem wyrazów, konstrukcji oraz zdań w różnych ujęciach. W ujęciu glottodydaktycznym poddaje analizie leksykalne znaczenia rzeczowników niemieckich i polskich (2C3) oraz znaczenia i rolę w komunikacji niemieckich konstrukcji czasownikowych (2C4).

Sporo miejsca poświęcam również znaczeniom w języku reklamy i polityki i ich pragmatycznej modyfikacji. Przedmiotem moich dociekań są tutaj różnice znaczeniowe między płaszczyzną leksykalną a pragmatyczną wyrażen w języku niemieckim oraz wpływy czynników językowych jak też czynników pozajęzykowej rzeczywistości. W analizach skupiam się na lingwistycznym opisie znaczeń i funkcjach komunikacyjnych predykatów wraz z ich otoczeniami oraz opisie rzeczownikowych złożeń determinatywnych w haśle reklamowym. Analiza pokazała, że istotnymi elementami mającymi wpływ na modyfikację znaczenia i ocenę reklamowanego produktu są tutaj mechanizmy działające w obrębie tekstu reklamowego. Czynnikiem manipulacji znaczeniem jest użycie takich czasowników, które przenoszą odbiorcę w świat doskonałości i poprawiają jakość oferowanego towaru (2C5), jak również kontekst i obraz, co przedstawiam na przykładzie analizy złożeń rzeczownikowych w artykule (2C6) oraz w jego polskiej zmodyfikowanej wersji (2C18).

Następnym ważnym elementem w moich badaniach semantyczno-pragmatycznych jest identyfikacja i werbalizacja aktu mownego, jakim jest „skarga”. Ten aspekt został przeze mnie naświetlony w publikacjach (2C19) oraz (2C7), gdzie podjęłam badania na podstawie tekstów dziennikarskich z obszaru dyskursu politycznego, i co ukierunkowało mnie na badania intertekstualne (dotychczasowe analizy obejmowały bowiem analizy intratekstualne). Dyskurs polityczny skupia się wokół Centrum przeciwko Wypędzeniom i w ramach tego kontekstu zostały zidentyfikowane wzorce aktu mownego „skargi”, które wyrażają się w tekstach eksplicytnie jak i implicytnie i skierowane są na kolektywne niezadowolenie społeczeństwa niemieckiego z minionych wydarzeń powojennych (2C19). „Skarga” w analizowanej debacie realizowana jest za pomocą określonych strategii, wyrażana jest mianowicie przez dodatkowe akty illokucyjne, jak: żądanie, zarzut, obietnica, życzenie, oraz pytanie retoryczne. W celu uwypuklenia istoty skargi natomiast zostały użyte określone formy językowe, jak: przysłówki, zaimki wskazujące, elipsa, wydzielenie istotnych treści poza klamrę zdania, powtórzenie oraz odniesienie się do autorytetów, co zostało zilustrowane w artykule (2C7). Pracę nad tekstem oraz jego pragmatyczną analizę w tematyce politycznej kontynuuję w artykule (2C17), gdzie przedstawiam modyfikacje znaczeniowe w przemówieniu noworocznym Kanclerz Niemiec Angeli Merkel z roku 2011 (w ramach projektu DS/IFO/22/2011 pt. *Integracja kompetencji językowej, komunikacyjnej i socjokulturowej w nauczaniu języków obcych – implikacje językoznawcze, psycholingwistyczne i glottodydaktyczne*), oraz w publikacji (2C27), która skierowana jest na formy komunikacyjne skupione wokół niemieckiego wyrażenia *Reisefreiheit*, odnoszącego się do politycznych i społecznych wydarzeń związanych z upadkiem Muru Berlińskiego. Jest to

wstępna analiza materiału opartego na tekstach, dużo szerzej i z innej perspektywy badawczej przedstawionego później w mojej książce *Das Konzept der deutschen FREIHEIT im kognitiven Untersuchungsparadigma*. Istotnym punktem w mojej pracy badawczej jest rozdział w serii *Text und Diskurs* w tomie pt. *Texte – Textsorten – Phänomene im Text* (2C20), w którym podejmuję temat przydatności słowników w analizie teksów niemieckich przez polskich użytkowników języka niemieckiego. Rozważania na ten temat wiążą się ściśle z semantyczną analizą tekstu na płaszczyźnie intertekstualnej ukierunkowaną na opisanie znaczeń kontekstowych pojęcia *Erinnerung* w dyskursie wokół Centrum przeciwko Wypędzeniom, które, jak wynika z analizy, odbiegają od znaczeń leksykalnych rzeczownika *Erinnerung*, przedstawianych w opisach słownikowych. W trakcie pracy nad tą publikacją zwróciłam uwagę na problematykę konceptualizacji i analizy dyskursu na bazie tekstów, co wyznacza następny nurt moich badań.

5.3 Gramatyka kognitywna

Moje badania i dociekania w zakresie gramatyki kognitywnej koncentrują się wokół problemu konceptualizacji wybranych pojęć zjawisk postrzegalnych gołym okiem jak i pojęć abstrakcyjnych i wiąże się ściśle z drugim obszarem lingwistycznym: lingwistyką dyskursu. Poddane analizie pojęcia abstrakcyjne to ERINNERUNG (pol. PAMIĘĆ), GESCHMACK (pol. SMAK), LUFT (pol. POWIETRZE) oraz wskazana przeze mnie w głównym osiągnięciu naukowym FREIHEIT (pol. WOLNOŚĆ). Badania nad pojęciem PAMIĘCI, zainicjowane we wspomnianej publikacji (2C20), kontynuuję w artykule (2C21) oraz (2C8), gdzie podkreślam rolę walencji semantycznej w analizie dyskursu skierowanego na interpretację, a co za tym idzie na polisemię badanego pojęcia uwarunkowaną kontekstem. Badania przeprowadzone zostały w ramach kierowanych przeze mnie projektów: *Tekst: przekaz i interpretacja. Analiza na przykładzie tekstów publiczno-politycznych* (DS/WFH/6082/2014) oraz *Walencja semantyczna w analizie dyskursu* (DS/WFH/5021/2015).

Metodologię badań w tym zakresie rozbudowuję w publikacji (2C23) kładąc nacisk na ramy semantyczne (*frames*), określane przez D. Busse jako „ramy wiedzy” (Busse 2008: 76 – 83), których główne zadanie polega na tym, że każdy poszczególny element wiedzy, który stanowi o znaczeniu słowa, zdania czy wycinku tekstu, otrzymuje funkcję konstytuującą znaczenie poprzez swoją pozycję w ramach wiedzy. Ramy wiedzy występują w różnych kombinacjach tworząc różne struktury predykatowo-argumentowe, co pozwala na szerszą analizę znaczenia,

tj. analizę w wymiarze wychodzącym poza granice leksykalnego pojęcia znaczenia według tradycyjnej semantyki lingwistycznej.

W dwóch kolejnych publikacjach (2C24) i (2C25) koncentruję się na pojęciu SMAKU, które powstały w wyniku prac nad projektem pt.: *Konceptualizacja smaku w niemieckim języku mediów* (DS/WFH/6105/2016). Przedmiotem publikacji (2C24) jest konceptualizacja tego pojęcia w ujęciu R. Langackera, gdzie głównym kryterium opisu jest perspektywizacja, w pracy (2C25) docieram natomiast do jego metaforycznych rozszerzeń w ujęciu kontrastywnym niemiecko-polskim. Problematykę metaforycznej konceptualizacji podejmuję również w publikacji (2C26), której przedmiotem jest konceptualizacja procesów emocjonalnych i poznawczych w kategorii pojęcia LUFT.

Konceptualizacją zjawisk postrzegalnych gołym okiem, jak artefakt *Gans* (pol. gęś) zajęłam się w publikacji (2C22). Głównym punktem analizy jest niemiecki leksem *Gans*, który w kontekście kulinarnym przyjmuje znaczenie *gęsiej pieczeni* i zostaje przebadany w oparciu o ustalone przeze mnie domeny na podstawie jej funkcji i właściwości. Badania w zakresie gramatyki kognitywnej uzupełnia publikacja (2C28) opracowana we współautorstwie z dr Hanną Kaczmarek, dotycząca struktury semantycznej niemieckiego pojęcia HAUS w oparciu o ankiety przeprowadzone wśród niemieckich studentów, które (wraz z analizą leksykograficzną) posłużyły do sporządzenia taksonomii pojęcia HAUS.

Wszystkie przeprowadzone analizy w obszarze gramatyki kognitywnej były inspiracją do opracowania metodologii pracy nad konceptem FREIHEIT.

6. Aktywny udział w konferencjach naukowych

Dotychczas uczestniczyłam w 30 konferencjach, z których większość stanowią konferencje międzynarodowe. Wpisują się one w moją działalność naukową ukierunkowaną na ww. zagadnienia z zakresu walencji, semantyki, pragmatyki oraz gramatyki kognitywnej.

Szczegółowy wykaz udziału w konferencjach wraz z tytułami wygłoszonych referatów znajduje się w załączniku nr 5.

7. Udział w projektach badawczych

Do tej pory byłam kierownikiem następujących projektów, realizowanych w ramach dotacji statutowej na uczelni macierzystej:

- Projekt GU/WFH/12/2009 w roku 2009, tytuł projektu: *Poziomy biegłości językowej według europejskiego systemu opisu kształcenia językowego: „Uczenie się, nauczanie, ocenianie” a rozwój kompetencji językowej, komunikacyjnej i socjokulturowej;*
- Projekt: DS/WFH/6082/2014, tytuł projektu: *Tekst: przekaz i interpretacja. Analiza na przykładzie tekstów publiczno-politycznych;*
- Projekt: DS/WFH/5021/2015, tytuł projektu: *Walencja semantyczna w analizie dyskursu;*
- Projekt: DS/WFH/6104/2016: *Główne zagadnienia lingwistyki niemieckiej. Kompendium teoretyczno-ćwiczeniowe 2;*
- Projekt: DS/WFH/6105/2016: *Konceptualizacja smaku w niemieckim języku mediów.*

Współdział w projektach, realizowanych w ramach działalności statutowej jako członek zespołu:

- Współdział w projekcie DS/IFO/22/2011, tytuł projektu: *Integracja kompetencji językowej, komunikacyjnej i socjokulturowej w nauczaniu języków obcych – implikacje językoznawcze, psycholingwistyczne i glottodydaktyczne*, kierownik projektu: dr Małgorzata Niemiec-Knaś;
- Współdział w projekcie DS/IFO/72/2012, tytuł projektu: *Współczesna komunikacja międzykulturowa i jej instrumenty – lingwistyczne, interkulturowe oraz glottodydaktyczne*, kierownik projektu: dr Małgorzata Niemiec-Knaś.
- Współdział w projekcie DS/WFH/6078/2014, tytuł projektu: *Gramatyka opisowa języka niemieckiego. Kompendium teoretyczno-ćwiczeniowe 1*, kierownik projektu: dr Hanna Kaczmarek.
- Współdział w Kluczowym Projekcie Jednostki (KPJ) DS/WFH/6044/2018, tytuł projektu: *Tradycje kulinarne w Europie Środkowo-Wschodniej na podstawie wybranego materiału źródłowego do końca XVIII wieku*, kierownik projektu: dr hab. Magdalena Bator, prof. UJD, projekt w realizacji.

8. Dorobek dydaktyczny i organizatorski

a) Uczestnictwo w programach europejskich oraz innych programach międzynarodowych i krajowych

Dotychczas wzięłam udział w następujących programach europejskich:

- Socrates-Erasmus – Universität Koblenz-Landau (Deutschland/Niemcy), 11.-16.stycznia 2010.
- Erasmus – Universität Koblenz-Landau (Deutschland/Niemcy), 04.2011, 15.-21.04.2012, 12.-19.04.2013.
Podczas każdego pobytu na Uniwersytecie w Landau przeprowadziłam 8 godzin zajęć konwersatoryjnych.
- Erasmus – Universität Koblenz-Landau w Landau (Deutschland/Niemcy), 23.05-30.05.2014, pobyt na uniwersytecie, podczas którego przeprowadziłam dwa warsztaty

Opally

interkulturowe dla niemieckich studentów w wymiarze 10 godzin. W warsztatach wzięło udział 40 osób.

Ponadto wzięłam udział w polsko-niemiecko-czeskim programie doształcającym dla organizatorów międzykulturowych spotkań młodzieży, w rocznym szkoleniu dla Organizatorów Międzykulturowych Spotkań Młodzieży oraz uzyskanie przez nie certyfikatu Organizatorów Międzykulturowych Spotkań Młodzieży – 6. cykl 2010/2011 (organizator: Deutsch-Polnisches Jugendwerk, Tandem).

Wymiernym efektem w.w. szkolenia było przygotowanie i poprowadzenie przeze mnie projektów praktycznych, w których uczestniczyli studenci AJD oraz studenci z Niemiec. W czerwcu 2011 w Niedamirowie odbył się projekt pt. „Zukunftworkshop”.

b) Udział w konferencjach dydaktycznych

Wzięłam udział w jednej konferencji dydaktycznej pt.: *Innowacje w dydaktyce akademickiej. Dobre praktyki i wyzwania*, Częstochowa, 7 – 8 kwiecień 2016r., gdzie wygłosiłam referat: *Semantyka kognitywna w nauczaniu języków obcych. Studium przypadku na przykładzie języka niemieckiego*.

c) Działalność dydaktyczna

Moja działalność dydaktyczna rozkłada się na cztery wyżej wymienione miejsca pracy, z czego praca w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im Jana Długosza w Częstochowie (wcześniej Wyższa Szkoła Pedagogiczna i Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie) zawsze była moim podstawowym miejscem pracy. W ramach pracy dydaktycznej prowadzę zajęcia ze studentami filologii germańskiej na pierwszym i drugim stopniu studiów. Prowadzone przeze mnie przedmioty to: Gramatyka opisowa języka niemieckiego, Fonetyka języka niemieckiego, Socjolingwistyka, Historia języka niemieckiego, Praktyczna Nauka Języka Niemieckiego oraz seminaria licencjackie i magisterskie. W ramach seminariów licencjackich w latach 2002 – 2017 sporządziłam 45 recenzji prac dyplomowych i wypromowałam 14 licencjatów, w ramach seminariów magisterskich napisałam 45 recenzji prac magisterskich oraz wypromowałam łącznie 58 magistrów. Na Uniwersytecie Śląskim w roku ak. 2014/2015 prowadziłam wykłady na

Rally

studiach niestacjonarnych drugiego stopnia z przedmiotu: Wybrane zagadnienia z językoznawstwa ogólnego i porównawczego.

d) Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych

Byłam współorganizatorem sześciu konferencji, w tym pięciu o zasięgu międzynarodowym:

- Konferencja Międzynarodowa pt. *Współczesne problemy komunikacji międzykulturowej (aspekty językowe, literackie, socjologiczne oraz glottodydaktyczne)*, organizowana przez IFO w AJD w Częstochowie, 15 maja 2009r.
- I Międzynarodowa Konferencja Interdyscyplinarna pt. *Neofilologie na przełomie tysiącleci – najnowsze tendencje w literaturze, językoznawstwie, przekładzie i glottodydaktyce*, Częstochowa, 26-27 listopada 2010r.
- II Międzynarodowa Konferencja Interdyscyplinarna pt. *Neofilologie na przełomie tysiącleci. Porozumienie i dialog na płaszczyźnie wielokulturowej. Tekst–Dyskurs–Komunikacja*, Częstochowa, 21-22 listopada 2013r.
- Konferencja Międzynarodowa pt. *Żywioły w języku zamknięte. Żywioły w poznaniu i kulturze w językach i literaturach słowiańskich i germańskich*, Częstochowa, 23-24 listopada 2015r.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Figuratywność w języku, poznaniu i dyskursie*, Częstochowa, 25-26 listopada 2016r.
- Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *"In memoriam Andreae Bańkowski" a "Przeszłość w języku zamknięta"*, Częstochowa, 25-26 października 2016r.

e) Udział w komitetach redakcyjnych

Jestem współredaktorem dwóch poniższych monografii:

- *Neofilologie na przełomie tysiącleci. Najnowsze tendencje w literaturze, językoznawstwie i glottodydaktyce*. Częstochowa 2012, 590 stron, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe ATUT, ISBN: 978-83-7432-805-0 oraz
- *Neofilologie na przełomie tysiącleci. Najnowsze tendencje w literaturze, językoznawstwie i glottodydaktyce*. Częstochowa 2014, 232 strony, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, ISBN: 978-83-7455-419-0.

Objęłam także redakcję monografii pt.:

- *Żywioły w poznaniu. T. 1. Metodologie badań z perspektywy językoznawczej i literaturoznawczej*. 189 str., Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa 2017, ISBN 978-83-7455-537-1.

f) Udział w procedurze przyznawania tytułu doktora honoris causa

W roku 2014 brałam czynny udział w procedurze przyznawania tytułu doktora honoris causa dla prof. dr hab. Gerharda Fiegutha, Uniwersytet Koblenz-Landau. Zainicjowałam procedury jako dyrektor instytutu z ramienia Instytutu Filologii Obcych w UJD, przygotowałam publikację do druku: *Prof. Dr. dr c.em Gerhard Fieguth* oraz brałam udział w organizacji pobytu delegacji zagranicznej z Niemiec wraz z tłumaczeniem wystąpienia Rektora Uniwersytetu Koblenz-Landau, prof. dr hab. Romana Heiligenthala (12.12.2014r.).

g) Działalność organizacyjno-administracyjna

- Udział w organach kolegialnych UJD:

Członek Wydziałowej Komisji ds. Dydaktyki na Wydziale Filologiczno-Historycznym (2008 – 2010);

Członek Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Filologiczno-Historycznym (2012 – 2016);

Członek Zespołu Kierunkowego ds. Jakości Kształcenia na kierunku: filologia (2012 – 2016);

Członek Komisji Konkursowych na Wydziale Filologiczno-Historycznym;

Koordynator ECTS (2008 – 2012);

Członek zespołu opracowującego wniosek o uzyskanie praw doktoryzowania w zakresie językoznawstwa na Wydziale Filologiczno-Historycznym w UJD.

- Pełnione funkcje:

W latach 2005 – 2008: Kierownik Zakładu Metodyki Nauczania Języków Obcych w Instytucie Filologii Obcych;

W latach 2008 – 2012: z-ca Dyrektora ds. dydaktyki w Instytucie Filologii Obcych;

Dyrektor Instytutu Filologii Obcych od 2012 – do chwili obecnej;

Członek Rady Instytutu Filologii Obcych od 2008r.;

Członek Komisji Konkursowych na Wydziale Filologiczno-Historycznym w UJD;

Członek Komisji ds. Nagród na Wydziale Filologiczno-Historycznym w UJD;

Członek Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie od 2012r.;

Mally

Członek Senatu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie od 2016r.

- Inne prace organizacyjne:

Stała praca organizacyjna i administracyjna związana z obowiązkami dyrektora Instytutu;

Praca nad wnioskiem o przyznanie praw do prowadzenia studiów drugiego stopnia na kierunku filologia w Instytucie Filologii Obcych w UJD, w tym opracowanie programu nauczania na specjalizacji: Językoznawstwo;

Opracowanie Regulaminu Zespołu Kierunkowego ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia dla kierunku: filologia w UJD.

h) Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych

Jestem członkiem następujących towarzystw naukowych:

- Stowarzyszenie Germanistów Polskich (członek od 2003);
- Polskie Towarzystwo Neofilologiczne (członek od 2003);
- Polskie Stowarzyszenie Języka Niemieckiego (członek od 2012);
- Komisja Językoznawcza PAN (członek od 2015).

i) Otrzymane nagrody i wyróżnienia

W trakcie mojej pracy zawodowej zostałam uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2010) za szczególne osiągnięcia w pracy dydaktycznej. Ponadto otrzymałam liczne nagrody Rektora, jak:

- Nagroda indywidualna II st. za wybitne osiągnięcia w pracy zawodowej (2003);
- Nagroda zespołowa II st. za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej (2013);
- Nagroda indywidualna III st. za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej (2014);
- Nagroda indywidualna II st. za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej (2015);
- Nagroda zespołowa II st. za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej (2017).

